

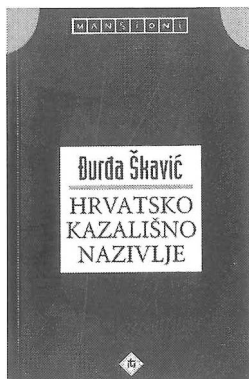
Hrvatsko se kazališno nazivlje i njegovo postanje promatra i raščlanjuje, nadalje, iz perspektive dramske genologije, unu-trašnje strukture i ustrojstva kazališnoga čina, a posebno mjesto dobilo je, s punim pravom, i glazbeno te baletno kazalište.

U jezičnoj analizi suvremenoga hrvatskog kazališnoga nazivlja Đurđa Škavić prati potom njegov tvorbeni proces (izvedenice, složenice, višečlani nazivi), a prosuđuje s različitih aspekata i kazališne nazive stranoga podrijetla (grčki, latinski, talijanski, francuski, njemački, engleski), što na najbolji mogući način objašnjava genezu velikoga dijela nacionalne teatarske terminologije.

Knjiga nastala na temelju autoričinih istraživanja i njezina gotovo svakodnevnoga sudjelovanja u procesu nastanka kazališne predstave, ali knjiga nastala i na iskustvenim temeljima kazališne pedagogije, jedinstvena je kako u hrvatskoj lingvistici tako i u nacionalnoj teatrologiji. Ne samo stoga što je prva koja sustavno istražuje genezu hrvatskoga kazališnoga nazivlja, već posebice stoga što Đurđa Škavić i nije imala pravih i velikih uzora, ne samo u nas.

Stoga je morala stvoriti vlastiti sustav istraživanja, potom metodologiju klasifikacije materijala i napokon uskladiti modele svoje interpretacije sa suvremenim lingvističkim normama.

Bez obzira na ove objektivne poteškoće, Đurđa Škavić svoju je zadaću obavila nadasve uspješno. Usustavila je jedno, do sada ne samo fluidno, već i posve zapostavljeno područje i lingvistike i teatrologije. Njezina pregledna, teatrološki neupitna klasifikacija hrvatskoga kazališnoga nazivlja, omogućila joj je, potom, zanimljive lingvističke analize, što je - sve zajedno - stvorilo vrlo korisno i široko uporabljivo djelo.

DENIS PERIČIĆ

GLUMAC KOJEMU JE BITI PISCEM

Božidar Smiljanić:

Šašavi rječnik čudnih riječi: Sve što ste htjeli znati o hrvatskoj sceni a niste se usudili pitati i Biti, ili ne biti glumac: Zapisi o nezahvalnoj profesiji

Biblioteka Posebna izdanja, Tonimir, Varaždinske Toplice, 1998.

Praktički istodobno, agilni i svestrani nakladnik "Tonimir" iz Varaždinskih Toplica, predvođen vlasnikom i urednikom Stjepanom Juranićem, objavio je čak dvije knjige poznatoga hrvatskog glumca i pisca Božidara Smiljanića. Kažem "i pisca", jer iako ga poznajemo prvenstveno kao upečatljivoga kazališnoga glumca i odličnog tumača tzv. karakternih uloga negativaca u televizijskim serijama i filmskim koprodukcijama, Smiljanić je još 1995. godine, također pri "Tonimiru" objavio svoj zanimljivi romaneskni prvijenac *Svi hrvatski kolovozi*. Kao recenzent-promotor tog romana u Gavelli, mogu posvjedočiti da je to zapravo bio posljednji Smiljanićev (kreativni) javni istup u nekom hrvatskom kazalištu; ujedno, roman koji smo tada predstavili bio je i prva javna naznaka Smiljanićevog krležijanskog rezonerstva i potpunog ogorčenja nad domaćom društvenom, političkom i napose kazališnom scenom, koje će definitivno eskalirati upravo u ove posljednje dvije knjige.

Naime, *Šašavi rječnik čudnih riječi* bavi se - kako stoji u podnaslovu - *hrvatskom scenom*, no nigdje ne piše da je riječ o kazališnoj sceni. Točno je da su *čudne riječi* koje su objašnjene na *šašav* način poglavito teatarske provenijencije, ali je prvotna koncepcija - kao, uostalom, i u svakom polivalentnom književnom djelu - samo prva razina iščitavanja. Gotovo u svakoj natuknici, bez obzira na to odnosi li se ona na *epsku dramu*, *geg*, *klauku*, *klasiku* etc., nailazimo oštre i humorne opservacije na političke i društvene teme koje su još do prije godinu i koji dan (u trenutku izdavanja knjige) bile itekako aktualne. Primjerice: *srednjovjekovna crkvena drama* je drama koja je počela još u srednjem vijeku, a čiji smo akteri i dana današnjega, dok se groteska tumači kao javni istupi nekih naših suvremenih vrhunaravnika. Da je *Šašavi rječnik* književno djelo, u to ne treba sumnjati: valja ga prihvatiti kao satiru, a ujedno i parodiju nekih postmodernih diskursa. Druga je stvar sviđa li vam se Smiljanićev humor: dok su neke dosjetke doista britke i zabavne, osobno ne razumijem zašto bi *hepiend* bio *svršidba na hercegovački način*. S druge strane, kad se drži onoga što najbolje poznaje, Smiljanić postiže i najbolje satiričke učinke: tako "saznajemo" da u *suvremenom, naprednomu i bogatomu demokratskom društvu*, *kazališni program* je omanja brošura s ukusno dizajniranom naslovnicom, koja redovito nema nikakve veze s predstavom, te kad u takvoj brošuri ne bi bila otisnuta teoretska mudrovanja dramaturga i redatelja nad predstavom, jadna publika uopće ne bi shvatila dubokoumnost njihova jedinstvenog pristupa općepoznatim vrijednostima, a teško da bi uopće shvatila što se zapravo na pozornici zbiva.

Iako već svojom likovnom opremom i formatom djeluje kao svojevrsni parnjak *Šašavom rječniku*, knjiga *Biti, ili ne biti glumac* poprilično je različita. Njezin je literarni habitus drugačiji: podnaslovom *Zapisi o glumačkoj profesiji* ona (opravdano) priziva autobiografski diskurs, ali je njezina funkcija primarno priručnička, a tek onda književna, što se za *Šašavi rječnik*, unatoč naslovu, ne bi moglo ustvrditi. Drugim riječima, na temelju vlastitih (svakako bogatih i korisnih) glumačkih i svakovrsnih kazališnih iskustava, Smiljanić piše vodič za mlade glumce i one koji bi to željeli biti, ali nisu u stanju služiti *Taliji* u *nevjerojatnim uvjeti-*

ma. Ima tu doista mudrih savjeta i (posebice za laičku publiku) mogućnosti raznih saznanja, razvrstanih u poglavlja o *kazališnom glumcu*, *filmskom glumcu*, *amateru*, *diletantu*, *šmirantu* i *profiju*, *kreativnom glumcu*, *glumačkoj etici*, *glumačkoj stvarnosti*, *kazališnom kućnom redu*, *redatelju* i *kritičaru*. No, svi ti savjeti, ma koliko usustavljeni i mahom razumni, pate od dvije boljke. Prvo, cijela je knjiga opterećena apriornim, a zapravo anakronim, malone unamunovskim "tragičnim osjećanjem života" glumca kao donkihotovskog *losera*, uvjerenog čak i u floskule poput one da jedna od temeljnih zapovijedi *glumačkoga poziva* glasi: *samo onaj tko u srcu nosi dobrotu, može biti dobar glumac i umjetnik* ili pak u očigledna pretjerivanja kao što je ono da su glumci glavni i jedini pravi čuvari *hrvatskoga jezika*, a *time ujedno i hrvatskoga nacionalnoga bića*. Druga boljka proizlazi iz prve: naime, humor, kojim odiše prvoopisana knjiga, u ovoj prelazi u jetku dešperaciju, odviše je izravan, opor i neproviden lucidnom strukturom *Šašavog rječnika*.

Dakako da će, (i) kao takva, i ova knjiga uzbuditi mnoge duhove i privući one koji žele domišljati tko bi, na primjer, mogao biti onaj *ravnatelj koji utapa svoje privatne probleme u alkoholu*, a *kazališni su mu problemi deveta rupa na svirali*. Objektivna, senzacijama nesklon čitatelj

ipak će se zamisliti nad okolnostima koje su jednog vrhunskog glumca, u njegovim poznim godinama, nagnale na svojevolsno progonstvo iz hrvatskoga glumišta i traženje utjehe, istine i pravde u zanimljivim, ali odveć osobno obojenim *zapisima iz glumačke profesije*.

